Route Educational and Social Science Journal

Volume 1(2), April 2014

MAIN ASPECTS OF LANGUAGE CONTACT PROCESSES IN KURDISH-TURKISH LANGUAGE CONTACT

DİLSEL ETKİLEŞİM SÜREÇLERİNİN KÜRTÇE-TÜRKÇE DİL ETKİLEŞİMİNDEKİ TEMEL GÖRÜNÜMLERİ

***Orhan VAROL*[1]**

Abstract

Due to language external factors, transferred new elements can reason reshape semantic and structural patterns on different levels of a language. In order to implementation these processes basic code should be lacking transferred or copied elements from model code and internal organization of basic code should be in accordance with these procedures. Depending on intensity and duration of contact, Kurdish as a basic code can transfer or copy Turkish lexical and functional elements. Globally transferred or selectively copied contact elements can be observed from the data when bilinguals produce utterances in their basic code. Besides these Kurdish bound morphemes such as izafe particle and oblique case marker continue their function with new elements to construct mixed utterance parts. Additionally Kurdish auxiliary verbs are used constantly by bilinguals and they function like constraint effects of model code.

Keywords: Language contact, bilingualism, Turkish, Kurdish, code copying

Özet

Dilin dışsal etkenlere bağlı olarak farklı düzlemlerinde yeni birimlere sahip olması, yapısal ve anlamsal örüntüsünü yeniden oluşturmasına neden olabilmektedir. Bu uygulamanın gerçekleşmesi için model dilden aktarılan ya da kopyalanan yeni birime temel kod alanında ihtiyaç duyulması ve alıcı dilin iç düzenlenişinin buna uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Kürtçenin temel dil olarak model dil Türkçeden aktardığı ya da kopyaladığı birimlerin etkileşimin süresine ve yoğunluğuna bağlı olarak içerik ya da işlev birimleri şeklinde aktarımları ya da kopyalanmaları gerçekleşebilmektedir. İkidilliler temel kodlarıyla sözceler ürettiklerinde bütüncül olarak aktarımı yapılmış ya da seçimli olarak kopyalanmış etkileşim-birimler verilerden gözlemlenebilmektedir. Bunun yanında Kürtçedeki izafe eki ve eğik durum belirteci gibi bağımlı işlevsel birimlerin yeni birimlerle birlikte karma sözce öğelerini oluşturarak kullanımlarına devam edildikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca Kürtçe yardımcı eylemlerin işlevsel özellikleri bakımından kullanımından vazgeçilmeyen ve model kod etkileşimini sınırlayıcı birimler oldukları anlaşılmaktadır.

Anahtar sözcükler: Dilsel etkileşim, ikidillilik, Türkçe, Kürtçe, kod kopyalama

[1] Arş. Gör. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Dilbilim Bölümü
orhan_van@hotmail.com

GİRİŞ

Berthalanffy (1968) dili, iletişim yetkinliğinin sağlanabilmesi için organize olmuş sesler, sözcükler, biçimbirimler ve sözdizim gibi dilsel birim ve örüntülerin birbirleriyle ve diğer dillerdeki birim ve örüntülerle etkin bir ilişki ağı içinde olan, değişime açık bir sistem olarak tanımlamaktadır (Rendon 2008: 49'dan aktarım). Dilin, canlı bir organizma gibi doğan, büyüyen ve ölen özellikleri olduğu dilbilim alanında sıklıkla dile getirilen bir betimlemedir. İnsana özgü bir yeti olan dil, ona yaşam veren, onu değiştiren ve istediği ya da istendiği zaman ondan vazgeçen kullanıcısı ile birlikte yeniden evrimleşebilir (Wei 2007: 3). Yukarıdaki açıklamalara bağlı olarak, iç düzenlenişi olan ve temel güdüleyicisine yâni iletişime bağlı olarak dış etkenlerin de etkisi altında kalan dilin, sürekli bir değişim ve dönüşüm sürecine sahip olduğu anlaşılmaktadır. UNESCO verilerine göre günümüzde konuşulduğu belirtilen altı bin civarındaki dilin hiçbiri sadece iç düzenlenmeye bağlı olarak şekillenmemiştir. Bu dillerin tamamının aynı yaşam alanını paylaşan farklı diller ya da lehçelerle, tarih içindeki belirli zaman dilimlerinde, çeşitli süre ve yoğunluklarla etkileşimler yaşamış oldukları unutulmamalıdır. Bu süreçlerin doğal bir sonucu olarak da farklı düzeylerde iki ya da çok dilliliğin ortaya çıkması, konuşucuların temel dil özelliklerinin ata/köken dillerinden farklılaşması ve yeni dilsel görünümler sergilemesi durumu söz konusudur. Değişik yaşam ve kullanım süreçleri olan dil sistemleri kendiliğinden birbirine dokunmaz ya da etkilenmez. Etkileşimin konuyla ilgili yeri, bireysel çok dilli konuşucunun işlemleme aygıtı yâni belleği ve bu aygıtı iletişim sürecinde etkinleştirmesidir. İkidilli (ya da çokdilli) konuşucuların etkileşimi ve hangi türden nedenlerin ve güdülenmelerin bu süreci şekillendirdiği ise etkileşimsel dilbilim (contact linguistics) alanının araştırma konusudur (Matras 2009: 3; 2010: 66).

Heine ve Kuteva, dil etkileşiminin dil edinimi ile aynı süreçlere sahip olduğunu ve bu dilbilgisel oluşumlar için replikasyonun (kopyalama benzeri bir sürecin) gerçekleştiğini belirtmektedir. Araştırmacılara göre, dil etkileşimi genel olarak bir dilden başka bir dile dilbilimsel özelliklerin aktarımı ile orta çıkar ve replikasyon modeline göre bu özelliklerin aktarımı aşağıdaki biçimlerde olabilir:

a) Seslerden ya da ses birlikteliğinden oluşan biçimsesbilimsel aktarım.

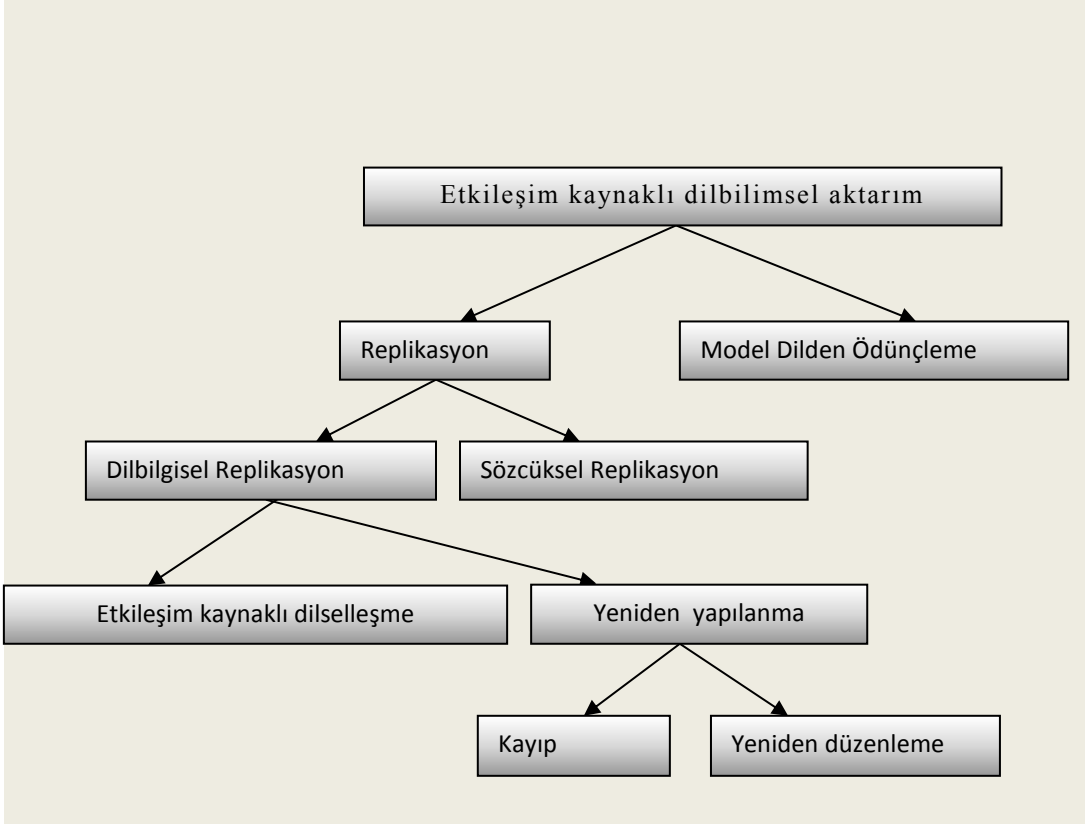
b) Anlamların, anlam birlikteliklerinin ya da dilbilgisel işlevlerin aktarımları.

c) Biçim-anlam üniteleri ya da biçim-anlam ünitelerinin birlikteliğinin aktarımı.

d) Belirli bir düzendeki anlamlı birimlerin sözdizimsel ilişkilerinin aktarımı.

e) a)'dan d)'ye herhangi bir oluşumun aktarımı (Heine veKuteva 2007: 3).

Replikasyonda, aktarım için kaynak olan model diller (M), kaynak olarak kullanan replika diller (R) ile temsil edilir. (Heine; Kuteva 2005: 2, 3). Dilbilgisel replikasyon kuramına göre, replika dil olan (R), bir başka dil modelinden (M) yeni yapılar edinir (Rx). Fakat Rx tamamıyla yeni değildir hatta replika dilde bulunan bazı yapılar (Ry) üzerine inşa edilmiştir. Bu durumda replikasyonun yaptığı Ry'yi Rx'e dönüştürmesidir. Yani replikasyon sıfırdan başlamaz, gerçekleşmesi için replika yapılacak dile ait uygun söylem örüntülerine ihtiyaç duyar. Heine ve Kuteva (2008: 59)'da dilbilgisel oluşumun ana şeması özet olarak aşağıdaki gibi belirtilir:

Şekil 1. *Replikasyon ve Dilbilgisel Oluşumun Ana Şeması* (Heine ve Kuteva 2008: 59)'dan uyarlama

Dilbilgisel oluşumun gerçekleştiği replikasyon sürecine göre model dilden ödünçlenen yapılar replika dil alanında sözcüksel ya da dilbilgisel replikasyonlar olarak işlem görmeye başlarlar. Dilbilgisel replikalar, etkileşim kaynaklı olarak doğrudan kullanım alanı bulabilirler. Bu gibi durumlar daha çok aynı tipolojik özelliklere sahip bir dilin farklı lehçeleri ya da ağızları arasında gerçekleşmektedir. Bunun yanında replikasyonu yapılan birim ya da örüntüler farklı tipolojik yapıya sahip dillere geçerken bazı özelliklerini kaybedebilir ya da replika dil alanında yeniden düzenlendikleri bir süreçten geçebilirler.

Johanson, (1992)'den başlayarak günümüze kadar olan süre içerisinde yaptığı dil etkileşimleri analizlerinde dilsel birimlerin aktarımını kopyalama modeli ile açıklamaya çalışmaktadır. Kopyalama modeli, etkileşim sürecinin gerçekleşme aşamaları gibi temel konularda replikasyon ile örtüşmektedir. Her iki yaklaşımın kullandığı temel kavramlar arasında anlamsal benzerlikler olsa da araştırmacıların replikasyon ve kopyalamayı farklı içeriklere sahip olarak betimledikleri görüşleri de mevcuttur. Model dilden aktarılan yapıların temel dil alanına yerleşmesi için uygun söylem örüntülerinin oluşturulması her iki yaklaşımın ortak açıklamalarıdır. Kopyalamada, replika dil için temel kod (basic code) ve model dil için model kod (model code) terimleri kullanılmaktadır. Etkileşime bağlı kopyalama genel olarak temel kod kullanıcısının model kod birimlerini kopyalamasıdır. Model kod, kaynak, baskın ya da nüfuz eden kod iken, temel kod, alıcı ya da replika koddur (Johanson 2006: 4; 2008: 62). Kod, konuşucunun iki ya da daha fazla dile ait birimlerden birini alternatif olarak kullanmasını belirten kod değiştirme kavramındaki koda karşılık bir anlam içerir. Kod değiştirme ile kod kopyalama arasındaki fark ise (ödünçleme ile olan fark gibi)

kopyalama alternatif kodlar arasında geçişi değil bir koddan diğerine dilsel birimlerin yerleştirilmesini ifade etmektedir[2]. Kopyalama, model koddaki yapıların eşdeğerinin kopyalandığını vurgulamaz ve yabancı birimlerin tam anlamıyla ithal ya da transfer olduğunu belirtmez. Her zaman maddesel, anlamsal ve bağlamsal uygulamalarla sıklıkları bakımından model koddaki yapı ve kopyalanan yapılar arasında farklılıklar bulunmaktadır. Temel kodun, kopyalama işlemine bağlı olarak model koda benzeşmesi durumu vardır fakat tüm bu benzerlikler parçasaldır. Kopyalanan birimin kopyalandığı model kod ve geçiş yaptığı temel kod arasındaki ayırıcı özelliği, iki kod arasındaki uyumsuzluğun ortadan kaldırılarak temel koda uygun hale getirilmesi için (replikasyondaki gibi) uyum ve yeniden biçimlenme süreçlerinden geçmiş olmasıdır (Johanson 2008: 61-63). Yerleşimsel kopyalama (insertional copying), model koddan yapılan kopyaların temel kod alanına yerleştiğini ifade etmek için kullanılır. Bu sürecin gerçekleşmesi için (replikasyon benzeri) bazı aşamalardan geçilir:

a)Yapısal ve kavramsal benzerliğe bağlı olarak istemli ya da sezgisel bir şekilde model kod ve temel kod birimleri arasında denklik ilişkileri kurulur.

b)Temel kod tümceleri kaynağı olan ya da daha önceden temel koda uyarlanmış dilbilgisel birim ya da örüntülerden bir biçimsözdizimsel alan oluşturulur.

c)Yerleştirilen kopyalar bu alanda temel kodun içsel düzenlenişinin konusu ve bu düzenlenmenin bir parçası haline gelir.

d)Bilişsel ilkelere ve iletişimsel ihtiyaçlara göre şekillenen bu süreç, yaratıcı yeniden yapılanma ile temel kodun zenginleşmesini ve işlevselliğini arttırmasını sağlamaktadır. Kopyalar, kopyalandığı temel koddaki boşlukları doldurmak zorunda olmadığı gibi temel kodda bulunan benzer değerlere sahip birimlerle de birlikte kullanılabilir (Johanson 2008: 62, 63).

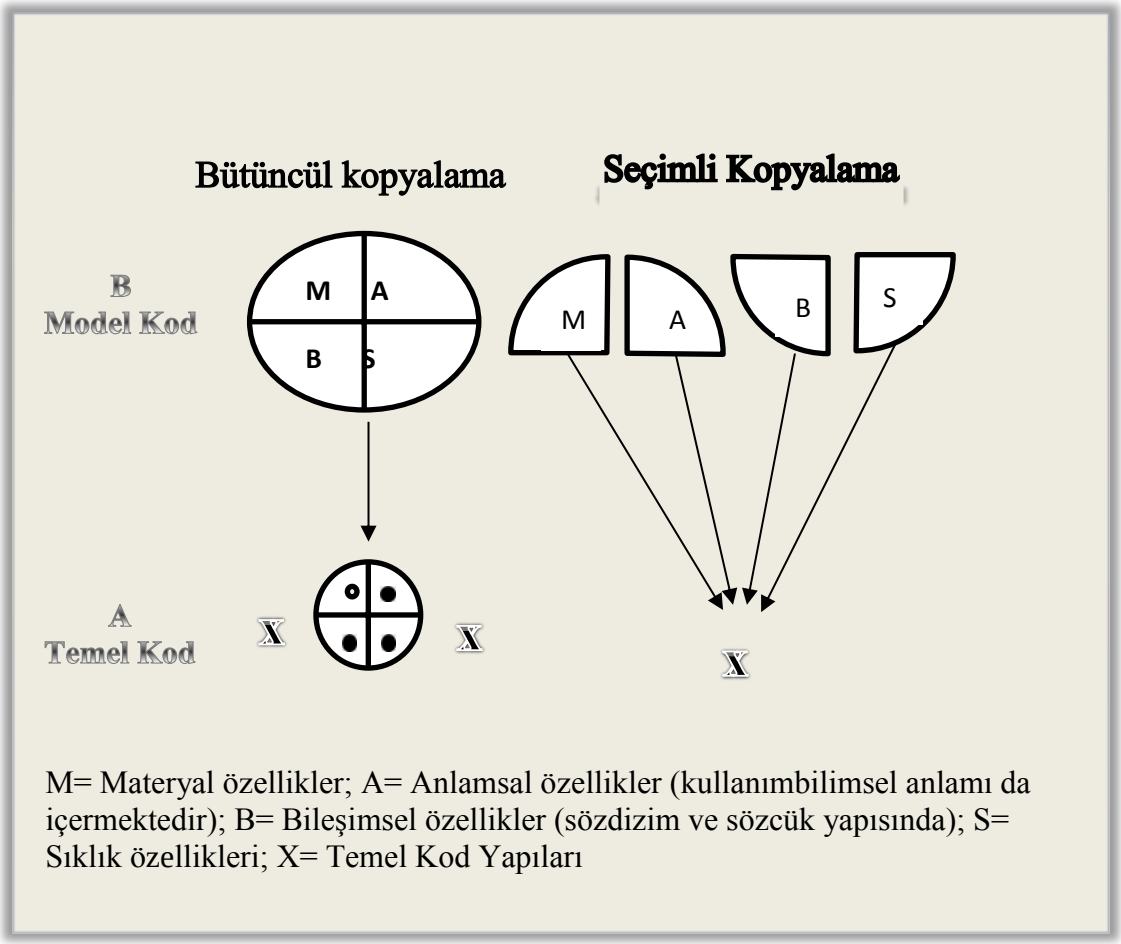
Kopyalama yapısal, bilişsel ve psikolojik etmenler içerir ve genellikle sosyal çevre içinde iletişimi gerçekleştirmek için prestijli yolu kullanma güdülenmesi kopyalamanın oluşumunda etkilidir. Yerleşimsel kopyalama iki farklı yönde ortaya çıkar:

1.**Atama yerleştirme** (take-over insertion), konuşucuların kopyaları ikincil olan koddan yani model koddan birincil kodlarına yani temel koda atayarak yerleştirmeleridir. Örneğin, Türkçe konuşucularının İngilizcedeki birimleri Türkçeye kopyalama süreçleri atama-yerleştirme olarak gerçekleşen bir süreçtir.

2.**Taşıma-yerleştirme** (carry-over insertion), konuşucuların kendi kodlarına ait kopyaları model koddan oluşturdukları ikincil kod değişkesine taşıyarak yerleştirme süreçlerini ifade etmektedir. Örneğin, Türkçe konuşucuların kendi dillerine ait özellikleri edinim-öğrenme süreci içinde oluşturdukları İngilizceye taşıyarak kopyalamaları böyle bir süreçtir. Sonraki süreçte taşıma-yerleştirmesi gerçekleştirilen birimler taşındıkları yeni değişke içinde *altkatman etkisi* olgusuyla korunabilirler (Johanson 2008: 62,63). Türkçe ve Kürtçe arasında olduğu gibi uzun süreli dil etkileşiminin yaşandığı bölgelerde hem atama-yerleştirme hem de taşıma-yerleştirme süreçleri görülebilmektedir.

Kopyalama modeli, etkileşim sürecinde gerçekleşen dilsel farklılaşmaları belirtmek için genel olarak bütüncül kopyalama ve seçimli kopyalama olmak üzere iki farklı kopyalama türü ve bunların alt türleri arasında ayrımlar yapmaktadır. Aşağıdaki tabloda, Johanson'un kopyalama modelinin özet sunulumu verilmektedir:

2 Kod terimi, diller, lehçeler (dialects), ağızlar (accent) toplumsal değişkeler (sociolects), bireysel diller (idiolects) ya da kesitler (registers) gibi dil değişkelerinin tümünü aynı terim ile ifade eder (Johanson 2008: 62,63).

Şekil 2. *Bütüncül ve Seçimli Kopyalamanın Özet Sunulumu* (Johanson 2008: 65)'ten uyarlama

Bütüncül kopyalama (global copying), genellikle aktarım (transfer) olarak ifade edilir. Bütüncül kopyalama, model kodun biçimbirim ve biçimbirim dizgelerinin yapısal biçimlerinin, anlam özelliklerinin, bileşimleri ve sıklıklarıyla bütün olarak temel koda yerleşimidir (Johanson 2008: 64). Bu süreçte, kopyalanan birimlerin benzer değere sahip olanları temel kodda bulunmaya devam edebilir[3]. Johanson (1998: 328), bütüncül kopyalamayı, basit ve karmaşık yapılı kopyalamalar olmak üzere iki ayrı grupta ele almaktadır. Basit yapılı bütüncül kopyalamalar sözcüksel ve dilbilgisel olarak kendi içinde farklılaşmaktadır. Dilbilgisel kopyalamalar ise bağımlı ve bağımsız olmaları doğrultusunda belirlenmektedir. Bütüncül kopyalamaların çoğu sözcüksel kopyalamalardır. Bütüncül kopyalamanın karmaşık-sözcüksel ve karmaşık-dilbilgisel olarak alt gruplara ayrıldığı yapılanmalar da bulunmaktadır (Johanson 2006: 10; 1998: 327).

Seçimli kopyalama (selective copy), model koda ait birimlerden (maddesel, anlamsal, bileşimsel ve sıklık özelliklerinden) bir ya da ikisinin temel koda ait biçim-sözdizimsel alan üzerine kopyalanmasıdır. Seçimli kopyalamada öncelikle model koddaki bir

3 Alanyazındaki tanımlamaya göre kopyalama ve kod değiştirme arasındaki fark kod değiştirmede konuşucunun iki farklı koda ait alternatif kodbirimlerden birini iletişim sürecinde kullanmasıdır. Bu durumda kopyalanan bir birim aynı zamanda (sonraki süreçte) kod değiştirme için alternatif bir görünüm sergiler. Bu nedenle kopyalama, kod değiştirmenin gerçekleşmesi için alternatifler sunan bir uygulamadır.

birimin, temel kodun kendi birimi olan ve üzerine yeni özelliklerin eklenebileceği bir hedef alanına uygun bir şekilde kopyalanması için istemli ya da sezgisel bir şekilde denklik ilişkileri kurulur. Hedefin yeniden analizi bu sürece göre belirlenir ve üzerine kopyalanan bu birimin yüklendiği işlev model koddaki işleviyle benzerlikler sergiler (Johanson 2008: 64). Ama benzerlikler bütüncül değil parçasaldır.

Kopyalanan birim, anlamsal, bileşimsel, sıklık ve materyal özellikleriyle bütünleşmeden temel koddaki birimler üzerine kopyalanmaktadır. Seçimli dilbilgisel kopyalama, yeni ya da biçimlendirilmiş dilbilgisel yapılar ortaya çıkarmaktadır. Anlambilimsel kopyalamalar temel kodda yeni dilbilgisel anlamlar sağlar. Bileşimsel kopyalamalar, belirli bir birimin bağlama göre artan ya da azalabilen uygulamalarla bileşimsel özelliklerini etkiler. Sıklık kopyalamaları belirli bir birimin temel kodda artan ya da azalan miktardaki gerçekleşimidir. Seçimli kopyalar, sözcük ve tümcecik bileşimlerini oluşturmak için görünüş, kip, zaman, durum, sayı, tanımlık (article), adıl ve bağlayıcılar gibi dilsel özellikleri içerebilir. Kopyalar ayrıca sözcük biçimlenmesi, öbek, tümcecik ve tümce oluşturulmasında uygun örüntü düzenlenişini sağlaması, metnin yapılanışı, metnin alt bölümlere ayrılması ve diğer biçimsözdizimsel ve biçimsesbilimsel yapılanmalar ile kullanımbilimsel düzenlenmeleri gerçekleştirebilir (Johanson 2008: 66).

Johanson, bu sürecin yorumuna bağlı olarak Heine ve Kuteva (2003, 2005)'deki dilbilgisel oluşum kuramını etkileşim kaynaklı dil farklılaşması ile ilşkilendirilmesine karşı çıkmaktadır. Artzamanlı (diachronic) süreçlerin kopyalanamayacağını ve seçimli dilbilgisel kopyalamanın tek yönlü bir etkileşime bağlı dilbilgisel oluşum olmadığı görüşündedir (Johanson 2008: 66-68).

Johanson (2008: 67)'ye göre seçimli dilbilgisel kopyalamanın farklı sonuçları olabilir:

1. Yeni bir birim eklenebilir.

2. Temel koddaki denk birim kopya ile yer değiştirebilir.

3. Temel koddaki denk birim korunurken bazı işlevsel farklılıklara uğrayabilir.

Tüm bu durumlarda etkileşen kodlarda kopyalama biçimsözdizimsel örtüşmelere neden olabilir ama modeller ile kopyaları arasında aynılık asla sözkonusu değildir. Tüm oluşumlar temel kodun dilbilgisel yapısına uyum süreci içerir. Johanson (2008: 67)'de dilbilimcinin görevinin bu süreçteki benzerlik ve farklılıkları olabildiği kadar en doğru şekilde betimlemek olduğunu belirtmektedir.

YÖNTEM

Türkiye'de, Cumhuriyetin ilanından sonra yasalarla belirlenen bazı dil politikaları ve iletişim ağlarının genişlemesi, daha önceki dönemlerde olmadığı kadar güçlü ve zorunlu dilsel ilişkilerin, Türkçe dışındaki dilleri konuşanların sosyal hayatlarında ve dolayısıyla bilişsel dil düzeneklerinde kurulmasını sağlamıştır. Çeşitli motivasyonlar, şartlar ve faktörlerin de belirleyici olduğu etkileşim süreci, dillerden hangisinin daha fazla 'ihtiyaca cevap verme' yetkinliğine sahip olmasına bağlı olarak nesilden nesile sürekli yeniden organize olabilmektedir. Devletin tek resmi dili, eğitim dili olması ve her türlü toplumsal siyasal ve ekonomik hayatı belirlemesi şüphesiz ki Türkçenin ikidilli konuşucuların bilişsel dil düzeneklerinde üstkatman (superstratum) etkili ve Kürtçe, Arapça, Lazca, Zazaca gibi dillerin ise altkatman (substratum) etkili olarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Türkçe prestijli ve diğer dilleri etkileyen, onlara nüfuz eden bir verici/model dildir. Diğer diller ise etkilenen, alıcı /temel dil olarak değerlendirilmelidir. Bu süreçte temel dilde farklılaşmalar, kayıplar ve model dile benzeşen yeniden yapılanmalar oldukça yoğun ve belirgin olabilmektedir. Diller-arası etkileşimin süresi ve yoğunluğu bu süreci hızlandıran ya da yavaşlatabilen iki temel değişkendir.

Çalışmanın amacı, Türkçe ve Kürtçe arasında gerçekleşen etkileşime bağlı olarak Türkçeden Kürtçeye aktarılan dilsel birim ve özellikler ile bunların aktarım süreçleri hakkında açıklamalar sunmaktır.

Toplum-dilbilimsel bakış açısına göre dilsel etkileşim konusundaki çoğu bilgimiz üç farklı kaynaktan sağlanmaktadır. Bu kaynaklardan ilki, elde edilen veriler için uygulanan analizler ve kuramsal açıklamalardan dile dair çıkarımlarımızdır. İkincisi, bireysel röportaj ve görüşmelerimiz yoluyla elde edilir. Gözlem ise olası bilgilenmenin üçüncü kaynağıdır (Bowern 2010: 352).

Van'daki ikidilli konuşucuların iletişimlerinde ortaya çıkan dilsel etkileşime dair özelliklerin dilbilimsel görünümleri hakkında açıklamalar sunmayı amaçlayan bu çalışmanın hazırlanması ve verilerin düzenlenmesi bu üç kaynak yola bağlı olarak gerçekleştirildi.

İkidillilere ait sözcelerin çeşitli düzlemlerinde birer üye (öğe) yapısı oluşturmaya bağlı olarak gerçekleşen etkileşim görünümleri, çalışmada karma ve yalın yapılanmalar olarak değerlendirilmektedir. Örneğin temel kod olan Kürtçe üretilmiş sözcenin öznesi sadece Türkçe birimlerden oluştuğunda yalın; Türkçe birimler Kürtçe birimlerle birlikte özne oluşturulduğunda ise karma özne yapılanması olarak belirlenmektedir. Buna bağlı olarak özellikle Kürtçedeki bağımlı işlevsel birimlerin konum ve işlevlerini koruyabildikleri veya bu konum ve işlevleri Türkçedeki görevdeşlerine mi bıraktıkları belirlenebilmektedir. Böylece dilde değişime açık ve sınırlı (kısıtlayıcı) yapılanmalar da anlaşılmaya çalışılmaktadır.

Çalışma Grubu ve Veriler

Çalışma verileri, Van merkez ve Van'ın 120 km. uzağındaki Başkale ilçesinde yaşayan ve yaşları 9 ile 82 arasında olan yirmibeş farklı ikidilli (Türkçe-Kürtçe) konuşucudan 2010-2012 yılları arasında elde edilen sözlü kayıtlara dayanmaktadır. Konuşuculara gerekli bildirimler yapılıp izinleri alındıktan sonra doğal iletişim süreci içinde Olympus Digital Voice Recorder VN-7800PC marka dijital bir ses kayıt cihazı ile konuşma kayıtlar yapılmıştır. Konuşucuları doğal iletişim süreçlerinden uzaklaştırmamak için çalışmanın diller arası etkileşim ya da Kürtçede kullandıkları Türkçe birimlerin belirlenmesi amaçlı olduğu yönünde bildirimler yapılmadı. 25 farklı konuşucuya ait kayıtların bir kısmı çeşitli zamanlarda (bayram gibi) aile içi akraba ziyaretleri esnasında gerçekleşen gündelik hayata ilişkin birçok konuyu içeren grup diyalogları diğer bir kısmı karşılıklı ikili diyalog ortamı içinde genellikle sorular ve cevaplar ile çeşitli anlatılardan oluşmaktadır. Kayıtların tamamı ikidilli (Türkçe-Kürtçe) konuşucularının bulunduğu iletişim ortamlarında gerçekleştirilmiştir. Bundan dolayı kod değiştirme ve Türkçeden aktarılmış yapıların sıklıkları oldukça fazladır. Diller-arası etkileşime bağlı olarak aktarımı gerçekleşen birim, özellik veya örüntüler birer sözce üyesi oluşturma süreci içinde ele alınmaktadır. 25 farklı konuşucuya ait 1340 sözce içinde 3000 civarındaki etkileşim-birim (contact element) değerlendirildi.

BULGULAR

Köken kod (dil) olmaları bakımından etimolojik olarak bu birimlerin çoğunun Türkçe olduğu anlaşılmaktadır. Türkçe olarak değerlendirilen birimler arasında Türkçeye aktarımı Batı dillerinden gerçekleşmiş ve ikidilliler tarafından da kullanılan sözcükler de bulunmaktadır. Daha sonra en fazla Arapça kökenli birimler bulunmaktadır. Son olarak Farsça kökenli olan ve hem Türkçe hem de Kürtçede kullanılan sözcükler bulunmaktadır[4]. Bundan dolayı etkileşim-birim, ikidilli konuşucuların dilsel alanları içinde bulunan, Türkçe ve Kürtçede kullanılan içeriksel ve işlevsel birimler olarak düşünülmelidir. Etkileşim-birim ayrımı kopyalanmış, aktarılmış ya da kod

4 Kürtçenin de İran dillerinden olmasından dolayı Farsça ile aynı yapısal ve işlevsel görünüme sahip birimleri burada değerlendirilmemektedir.

değiştirmeye bağlı olarak kullanılmış dilsel yapıların tamamı için bir üst tanım olarak değerlendirilmelidir. Yan tümce kurulumu ve tümce boyutundaki sözdizimsel yapılanmalar gibi. Çalışma kayıtlarının tamamı ikidillilerin ikidillilerle iletişim kurdukları söylem ortamlarından elde edilmiştir. Bundan dolayı etkileşim-birimler aktarılmış ya da kopyalanmış birimler olabilecekleri gibi kod değiştirme özelliğine sahip birimler de olabilmektedir:

(3)CO68/56 *Başgale hangi gund-di?*

Başkale-Ø hangi köy-GEÇ.3T

'Başkale(de) hangi köydü?'

(3)'teki sözcenin üreticisi 68 yaşında ve askerden sonra Türkçeyi edinip Türkçe eğitim almadığından baskın Kürtçe ikidillilik seviyesine sahip bir konuşucudur. Pasif ikidillilik seviyesinde Kürtçeye hakim olan dinleyici için oluşturduğu soru sözcesi örüntüsüne yalın durumdaki (sıfır biçimbirimli) bir yer ismi ile 'Başkale' başlamakta ve Türkçe soru sıfatı 'hangi ile devam etmektedir. Sözcenin yüklemcil öğesi konumunda ise Kürtçe *gund* 'köy' adı ve ona eklenen Türkçe geçmiş zaman eki bulunmaktadır. Bu sözcenin Kürtçe olarak üretimi (4)'teki örüntü gibi olmalıydı:

(4) (Nav) *Başgalê kişk gund bu*?

Başkale.EĞ hangi köy ol.GEÇ.3T

'Başkalede(ki) hangi köydü?'

Kürtçe yer-yön belirteci oluşturulmasını sağlayan eğik durum parçacığı {-ê} ve soru sıfatı *kişk* 'hangi'nin bulunduğu kurallı yapılanmanın olmadığı (3)'teki Türkçe birimler ('hangi' sıfatı ve {-dI} biçimbirimi) kod değiştirme sürecine ait olmalıdır. Çünkü dinleyicinin ikidillilik düzeyine bağlı olarak üretilmiş bir sözce olması dışında sözcedeki üyeler de birbirlerini onlardan sonra gelecek birimin model kodu konusunda etkileyebilmektedir. (3)'te 'hangi' sıfatı {-dI} geçmiş zaman biçimbiriminin kod değiştirme amaçlı kullanılmasına neden olabilmektedir. Ayrıca geçmiş zaman biçimbirimi ve farklı bağımlı biçimbirimler ikidillilerce genellikle bölgede konuşulan formları ile oluşturulur. (3)'teki {-di} gibi. Şunu da belirtmek gerekir ki kod değiştirmeye bağlı olarak kullanılan yapıların alıcı dil olan temel kod alanında sıklıkla uygulanıyor olması bunların birer kopyalanan veya aktarılan yapılara dönüşmesine neden olabilmektedir.

Bütüncül Aktarımlar

Bütüncül aktarımlar, ikidillilerin temel kod alanına bütüncül olarak yerleşen birimlerden oluşmaktadır. Yani içeriksel ya da işlevsel birimlerin maddesel (yapısal), anlamsal, bileşimsel ve sıklık özellikleriyle birlikte aktarımının gerçekleşmesidir[5]. Aktarımlar daha çok içerik sözcüklerinden olan adlardan ve sıfat, belirteç gibi ad soylu yapılardan oluşmaktadır. Bağlaçlar, adeylemler (mastarlar), ikilemeler, ünlemler, ilgeçler ve adıllar aktarımı gerçekleşen işlev sözcükleridir. Dil etkileşiminde önemli olan işlevsel sözcükler ve birimlerin aktarımı olduğundan bu yapıların sözceler içindeki uygulanma süreçleri önemlidir. Bütüncül aktarımlar ve seçimli kopyalamalar sözcenin herhangi bir öğesi konumunda görülebilmektedir. Bazı yapıların kaynak dilden alıcı dile aktarımında uygun hale getirilmeleri için bazen yardımcı eylemlerle birlikte kullanılmak zorundadır. Türkçeye İngilizceden alıntı yapılan bazı eylemler Türkçedeki yardımcı eylemlerle birlikte kullanılabilmektedir:

5 Johanson bu süreci bütüncül kopyalamalar olarak adlandırmaktadır. Fakat bu etkileşim sürecini alanyazındaki aktarım (transfer) tanımıyla daha çok ilişkilendirildiğinden bütüncül aktarımlar olarak değerlendirilmektedir.

(5) *Affixes are ... generally classified into three types, depending on their position with reference to the root or stem of the word* (Crystal 2008: 16).

'Ekler ... genellikle sözcüğün köküne ya da tabanına *referans olma* durumlarına bağlı olarak üç şekilde sınıflandırılmaktadır'.

(5)'te İngilizceden alıntı yapılan *referans* sözcüğü Türkçe konuşucular için uygun telaffuzun sağlanması için uyarlanarak ve Türkçenin sözdizimsel örüntüsüne uygun olarak model kodundan (İngilizceden) farklı bir şekilde yardımcı bir eylem olan 'yapmak' ile birlikte kullanılmaktadır. Böylece alıcı dil yapısı olan Türkçe ile denklik ilişkileri sağlanmaktadır. Benzer bir örüntüye sahip olan ikidillilerin Kürtçe sözcelerinin yüklem yapılanmalarında hiçbir zaman Türkçeden aktarılmış bir birim Türkçedeki bağımlı bileşenleriyle (çekim ekleriyle) birlikte kullanılmamaktadır. Yüklemcil öğe konumundaki bu birimler her zaman çekimlenmiş Kürtçe yardımcı eylemler *bun* 'olmak' veya *kırın* 'yapmak, etmek' ile birlikte bulunmaktadırlar:

(6)İG52/1 *Ez hatıme vıra, (der-ê ve) qapali bu*

1T.DÜZ gel.GEÇ.1T buraya (kapı-IZ 3T.EĞ) kapalı ol.GEÇ.3T

'Buraya geldim, (kapı) kapalıydı'

(6)'daki Türkçe sözcük qapali 'kapalı' gibi *yardımci bun* 'yardımcı olmak', *düzgün kırın* 'düzgün yapmak' gibi yüklemcil sıfat (predicative adjective) olarak görev yapan birçok Türkçe birim Kürtçede yüklemlerin oluşturulmasında kullanılabilmektedir. Bunlar içerik sözcüklerinin bütüncül aktarımlarına örnek olan yapılanmalardır. Baskın Kürtçe ya da dengeli Türkçe-Kürtçe ikidillilik seviyesine sahip olan konuşucularca yüklem yapılanmaları gibi diğer sözce üyelerinin oluşturulmasında da Kürtçe bağımlı ya da bağımsız birimler kullanılmaktadır. Farklı görünümler ya kod değiştirme stratejisi olarak ele alınmalıdır ya da gerileyici ve algılayıcı ikidillilerce üretilmektedirler.

(7)'de Türkçede art ilgeç olarak kullanılan *gore* 'göre' ön ilgeç olarak temel kod yapısına uyarlanmış ve yüklemcil öğe olarak görev yapmaktadır. Bu süreç işlevsel birimlerin bütüncül aktarımı olarak değerlendirilir. Türkçe 'yaş' adından sonra + Kürtçe EĞ durum belirteci **{-i-}** + Kürtçe (3T) şahıs eki ve aynı zamanda KOŞ(aç) olan {-ye}'nin oluşturduğu ad sözcesinin yüklemi Kürtçede yüklem oluşturma yapılarında sıklıkla görülmektedir:

(7)NV55/6 *Ew ji gore yaşi ye*

3T.DÜZ da göre yaş.KOŞ.3T

'O da yaşına göredir'.

İşlevsel birimlerin bütüncül aktarımları sürecinde en çok söylem belirleyicisi görevindeki *peki, ama, yani* gibi birimler görülmektedir. Bunlar genellikle Arapça kökenlidir fakat ikidillilerce Türkçedeki işlevleri ve yapısal biçimlenmeleriyle de kullanılabilmektedir. İkidilli sözcelerinde en çok dikkati çeken yapılanma Türkçe {-mIş} biçimbirimi ile oluşturulmuş karma yüklemlerdir. İkidilli konuşucular Kürtçe olarak sözcenin üretimini gerçekleştirdiklerinde {-mIş} yapısına sahip birimler daha çok *Türkçe eylem + Adeylem Belirtecii (AEB) mIş + Kürtçe. yardımcı eylem (bun ya da kırın)* diziliminde karma yüklemi oluşturmaktadırlar. Haig (2007: 175)'de bu türden yapılanmaların dilbilimsel güdüleyicisinin (diğer İran dilleri gibi) Kürtçenin türetken eklerinin yetersizliğine bağlı olarak söz dağarcığında eylem yapılarına ihtiyaç duyması olduğu şeklinde belirtilmektedir. Çalışmada ayrıca geçişli ve geçişsiz eylem yapılarıyla birlikte aktarılan bu yapıların nötür zamanlı adsıl eylem (tense neutral action nominal) özelliklerine sahip oldukları açıklanmaktadır. Çünkü yukarıdaki yapılanmaya göre yüklemin zaman ve şahıs bakımından oluşumunu sağlayan Kürtçe *kırın* 'yapmak, etmek' ve *bun* 'olmak' yardımcı eylemlerinin çekimlenmiş formlarıdır.

Bulut (2006: 108)'de bağımlı işlevsel birimlerin bütüncül aktarımları (kopyalanmaları) olarak belirtilen bu yapılanma her düzeydeki ikidilli konuşucu tarafından Kürtçe sözceler oluşturulduğunda kullanılabilmektedir. {-mIş} Türkçedeki kullanımından çok farklı olarak, yüklem kategorisinin oluşturulması için Türkçe eylem ve Kürtçe yardımcı eylem arasında daha çok bağlayıcı özelliğe sahip bir birim görünümündedir. {-mIş} gelecek zaman dahil tüm zaman aktarımlarının sunumunda Türkçe eylem yapılarıyla bütünleşik halde Kürtçe karma yüklemleri oluşturmaktadır:

(8)RB19/15 *Çağê vê bölomê duxonüm dısa ji hazırlan-miş bım*

Zaman.EĞ bu bölüm.EĞ oku.SÜR.1T. yine de hazırlan-AEB ol.GEL.1T

'Bu bölümü okuduğum zaman yine (üniversite sınavına) hazırlanacağım'.

Türkçe ve Kürtçedeki bazı farklı bağımlı işlevsel birimin yapısal benzerliklerine bağlı olarak birbirleri yerine kullanıldıkları da olabilmektedir. Kürtçedeki art ilgeç *da* ve Türkçe bulunma durumu eki {-DA}; Kürtçe eğik durum belirteci {-(y)ê} ve Türkçe yönelme eki {-(y)A} aynı işleve sahip oldukları durumlarda birbirlerinin yerine kullanılabilmektedir.

Seçimli Kopyalamalar

Ad soylu sözcüklerden oluşan yüklemcil öğe konumundaki Türkçe deyimler seçimli kopyalamaya dair örneklerdir. Dillerarası etkileşimde anlambilimsel kopyalamalar model dil yapısındaki yapısal dizilimleri de beraberinde getirebilmektedir. Kopyalanma süreci bakımından ele alındığında ise bu yapılar, bileşimsel özelliklerin seçimli kopyalanmalarıdır. Hatırlanacağı gibi seçimli kopyalama, yapısal (materyal), anlambilimsel, bileşimsel ya da sıklık özelliklerinden birinin ya da bu özelliklerin karışımından oluşmaktadır. Bölgedeki Türkçe ağzı konuşucuları tarafından da sıklıkla kullanılan *fitesten atmak* 'çok kızmak' deyimi hem bileşimsel hem de anlambilimsel kopyalama süreçlerini içerdiğinden karmaşık kopyalama örneği olarak karşımıza çıkmaktadır:

(9) CO68/73 *Şabo fitesê hojit*

Şahabettin.SES vites.EĞ at.GEÇ.3T

'Şahabettin vitesten attı (çok kızdı)'.

CO68/73'te gerçekleşen süreçlerden ilki, Fransızca kökenli 'fites' sözcüğünün Türkçede kullanımı ve deyim anlamı oluşturmak için Türkçedeki 'atmak' eylemiyle birleşerek yeni bir anlam oluşturmasıdır. Türkçedeki 'atmak' gibi Kürtçedeki *avêtin* 'atmak' eyleminin geçmiş zamanlı tabanıyla oluşmuş eylem yapısı 3.T şahsa göre çekimlenme bakımından Türkçe ile benzer bir yapılanmaya sahiptir. Bu yapılanmadaki temel fark Türkçedeki {-DAn} çıkma durum eki yerine {-(y)ê} bağlama göre çıkma durumu anlamı verebilen EĞ durumdan faydalanılmaktadır. İkidilli konuşucu, anlamsal özellikleri bakımından aktarımını yaptığı deyimin yapısal örüntüsünü Kürtçenin yapısal örüntüsüne bu şekilde uyarlamaktadır.

Türkçeye özgü olan farklı biçimsel yapılanmalara sahip ikilemeler Türkçe olarak ikidillilere ait sözcelerde sıklıkla kullanılmaktadırlar. Bunun yanında Kürtçe sözcüklere de bu ikilemelerin uyarlandıklarını görmekteyiz. Türkçeden aktarımı yapılan m-eşli ikileme örüntülerinin Kürtçe birimlerle oluşturulduğu, bileşimsel özelliklerin seçimli kopyalanmasına dair çeşitli örneklerle karşılaşmaktayız:

(10)SS19/15 *Em dıkanê da erdê merdê supırmiş dıken*

3Ç.DÜZ dükkan.EĞ İLG yer mer süpür.AEB SÜR.yap.3Ç

'Biz dükkanda yeri meri süpürüyoruz'.

Sıklık özelliklerinin kopyalanması, tipolojik olarak aynı kökenden gelen aynı işleve sahip iki farklı yapısal birimden kullanım sıklığı daha fazla olana diğerinin benzeşmesi sürecidir. Farsça kökenli 'ya' bağlacının Kürtçede *yan ji* Türkçede ise 'ya da' olarak kullanımı ikidilliler tarafından *yan da* formunda yeni bir kullanıma büründüğünü görmekteyiz:

(11)AV70/55 *Sonra vurar yan bêynine yan da ömır boyi felc êdecax dıgo*

'Sonra ya beynine vuracak ya da ömür boyu felç edecek diyordu'.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, diller arası etkileşimi açıklayıcı yaklaşımların ortaya koyduğu kod değiştirme, birimlerin bütüncül aktarımları ve birim, örüntü ve özelliklerin seçimli kopyalanmasına dayalı olan süreçlere, Kürtçe-Türkçe ikidilli konuşuculara ait sözcelere bağlı olarak değinilmektedir. Van'daki ikidilli konuşuculara ait veritabanı değerlendirildiğinde, konuşucuların farklı ikidillilerle iletişim kurduklarında sıklıkla kod değiştirme stratejisine başvurdukları anlaşılmaktadır. Baskın Kürtçe ikidilli seviyesindeki konuşucular bile kod değiştirmeye bağlı olarak, Türkçedeki bağımlı ya da bağımsız işlevsel birimleri çeşitli örüntüler içinde kullanabilmektedirler. Bunun yanında baskın ve dengeli ikidillilik düzeyine sahip konuşucular genellikle Kürtçenin izafe ve eğik durum yapılanmasını Türkçe kaynaklı sözcüksel birimler üzerinde denklik ilişkileri kurularak uygulamaktadırlar. Kürtçedeki yardımcı eylemlerin de işlevsel özelliklerini korumalarından dolayı etkileşimi sınırlayıcı işlevlerde oldukları anlaşılmaktadır. Türkçe kaynaklı birimler bütüncül olarak ikidillilerce oluşturulan Kürtçe sözceler içine yerleşebilmekte ya da birim örüntü ve özelliklerden biri ya da ikisi seçimli olarak Kürtçe sözceler içinde görülebilmektedirler. Aktarımı gerçekleşmiş ve kopyalanmış her türlü dilsel özellik dil etkileşimi sürecine bağlı olarak geçen zamana ve etkileşimin yoğunluğuna göre farklı yapısal, anlamsal ve işlevsel görünümlerde olabilmektedir. Örneğin Türkçeden erken dönemlerde aktarımı gerçekleşmiş 'çök(mek)' eylemi Kürtçe konuşuculara ait sözcelerde *çok* 'diz' anlamında adlaşarak sözcük grubunu değiştirmiştir. Türkçeden yapılmış eski bir aktarım olan 'çağ' sözcüğünün kullanımı yine günümüz Türkiye Türkçesinden farklı olarak zaman sözcüğü yerine de kullanılabilmektedir: *wê çax* 'o zaman'. Bu örnekte çök > çok gibi model kod olan Türkçeden aktarılmış sözcüğün temel kod olan Kürtçeye uygun söylem örüntüsü haline getirilebilmesi için Kürtçeden /x/ sesinin taşıma yerleştirme yoluyla materyal özelliklerinin kopyalanma sürecini görmekteyiz. Etkileşim-birim sözce içindeki yapısal konumunu da değiştirebilir. Türkçede öznel gereklilik sunumu yapan 'gerek', {-mAsI} eki adlaştırılmış yapılarla birlikte kullanılmaktadır. Kürtçede ise bu belirteç *gere*'ye kısalarak genellikle sözce başı konumda ve söylem belirleyici bir işleve sahip olarak görülmektedir: *Gere em herın* 'Bizim gitmemiz gerek'. Bu türden yapılanma bölgede konuşulan yerel Türkçe ağızlarda da görülebilmektedir: *Gere(h) biz gidax* 'Bizim gitmemiz gerek'. Bundan dolayı Kürtçe konuşucuları için edindikleri birinci model kodun Yerel Türkçe Ağız olduğu (Van Yerli Ağzı Türkçesi) ikinci model kodun ise Ölçünlü Türkçeye ait özellikler olduğu anlaşılmaktadır. Bölge ağzı ile gerçekleşen etkileşim aynı yaşam alanını uzun bir zaman dilimi içinde paylaşmalarından kaynaklanmaktadır. Ölçünlü Türkçeye ait özelliklerin ikidilli konuşucuların dilsel dağarcıklarında yer alması ise özellikle Türkçe eğitimlerine ve bu insanların Ölçünlü Türkçenin genel geçer dil olduğu büyük şehirlerde yaşamalarına bağlı olarak gerçekleşmektedir. Etkileşimi kolaylaştıran etmenlerden biri tipolojik benzerliklerdir. Benzer yapılanmaya sahip birimlerin her iki dildeki sözceler içerisinde aynı işlevsel konumu paylaşmaları ikidilli konuşucuların bu iki farklı birim arasında alternatif ilişkiler kurmalarına ve model koddaki birimi aktarmalarına neden olabilmektedir. Kürtçedeki art ilgeç *da* yerine Türkçe bulunma durum eki {-DA} kullanılabilmektedir. Çünkü iki birim arasında denklik ilişkileri kurmak konuşucu için daha az çaba, dilin iç düzenlenişi için de daha az uyarlanma gerektirmektedir.

Verilerin değerlendirilmesi ve alanyazındaki çalışmalar ışığında etkileşimi belirleyen önemli bir etmenin belirtililik (markeddness) paradoksu olduğu anlaşılmaktadır. Dilsel bir birim çok belirtililik taşıyorsa onun etkileşime bağlı olarak aktarımı zor olurken; fazla belirtili birimlerin etkileşim kaynaklı olması daha olasıdır. Türkçe ve Kürtçede sıklıkla kullanılan Arapça kökenli söylem belirleyicileri, sözceler arasında bağlayıcı görevde bulunmalarına ve aynı zamanda belirteç işlevine sahip olmalarından dolayı üzerlerinde çoklu belirtililik taşımaktadırlar. Türkçeden aktarılan 'daha' üstünlük belirtecinin ikidillilere ait sözcelerde daha fazla dilbilgisel işleve sahip olarak görülmesi etkileşim paradoksununa bağlı olarak açıklanabilir. Bu belirteç Türkçeden farklı olarak ikidillilere ait sözcelerde vurgu amaçlı olarak 'daha daha' şeklinde ikileme yapısı olarak sözce yapısı içinde görülmektedir. Bunun yanında birden fazla ek ile oluşmuş çoklu belirtililik içeren Türkçe birimlerin daha çok çekimli dil yapısına sahip Kürtçeye aktarımları daha zordur. Fakat Türkçe ile yoğun etkileşimde olan ikidillilerce bu yapıların da özellikle Türkçe eylem + (çatı eki) + {-mIş} ile oluşturulan yüklemcil öğeler olarak kullanımları yaygındır. Çünkü Türkçede farklı bir bağımsız sözcüksel birim kullanmak yerine eylem üzerine getirilen bir ekle eylem çatısı oluşturulması (edilgenlik gibi) eklemeli dil yapısını çekici kılmaktadır.

Türkiye'deki etimoloji çalışmaları, artzamanlı olarak yeniden yapılandırılan biçim-sesbilimsel incelemeler yerine içeriksel ya da işlevsel birimlerin ilk kez geçtiği yazıtlar ya da yazılı kaynaklara dayandırılmaktadır. Bundan dolayı etkileşim-birimlerin köken kodları ve tarihsel süreç içerisindeki yapılanmalarına dair bilgiler belirsizlik sergilemektedir. İki dil arasında gerçekleşen etkileşimin boyutlarının ortaya konması bakımından bu alanda çalışmalar yapılmalıdır. Etkileşimin eşzamanlı olarak incelenmesi için ise konuşucuların ikidillilik seviyeleri ve etkileşimi belirleyen toplumsal, toplum-dilbilimsel ve dilbilimsel değişkelerin ayrıntılı olarak ele alınmaları gerekmektedir. İki dil arasındaki etkileşim farklı coğrafik bölgelerde farklı görünümler sergileyebilir. Bundan dolayı dil etkileşim alanı ve alanda etkileşen farklı dil, lehçe ve ağızlar belirlenmelidir. Günümüzde tekdilli Kürtçe konuşucularının sayısı oldukça azalmış olsa da bu insanların dilsel özelliklerinin ikidilli konuşucularınki ile karşılaştırılması etkileşimin boyutları ve süreçleri hakkında önemli bilgiler sunacaktır.

Biçimbirimsel Açımlamalar:

1	Birinci şahıs	GEÇ	Geçmiş zaman
2	İkinci şahıs	GEL	Gelecek zaman
3	Üçüncü şahıs	İLG	İlgeç
AEB	Adeylem belirteci	İYE	İyelik eki
AİT	Aitlik eki	İZ	İzafe parçacığı
Ç	Çoğul	KOŞ	Koşaç
DÜZ	Düz Durum	SES	Seslenme Durumu
EĞ	Eğik durum	ŞİM	Şimdiki Zaman
		T	Tekil

KAYNAKÇA

Bedir Xan, C. A. ve Lescot, R. (2001). *Kürtçe Grameri* (Kurmanci lehçesi): Institut Kurde de Paris.

Bowern, C. (2010). 'Fieldwork in Language Contact Situations', *Handbook of Language Contact, The Handbook of Language Contact,* Editörler: Raymond Hickeys, Blackwell Publishings, 340-359.

Bulut, C. (2006). 'Turkish Elements in Spoken Kurmanji'. *Turkic Languages in Contact*, H. Boeschoten (Ed). Berlin: Harrassowitz Verlag. 95-121.

Crystal, D. (2008). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, Sixth Edition, Blackwell Publishing.

Dorleijn, M. (2006). Turkish-Kurdish Language Contact. *Turkic Languages in Contact*, H. Boeschoten (Ed). Germany: Harrassowitz Verlag. 75-94.

Haig (2007). Grammatical borrowing in Kurdish (Northern Group), *Grammatical Borrowingin Cross-Linguistic Perspective*, Georg Bossong, Bernard Comrie, Yaron Matras (Ed). Mouton de Gruyter, Berlin · New York. 165-185.

Heine, B.ve Kuteva, T. (2005). *Language Contact and Grammatical Change,* Cambridge University Press.

Heine, B.ve Kuteva, T. (2007). Identifying instances of contact-induced grammatical replication. MPI Leipzig, (Preliminary Version)

Heine, B.ve Kuteva, T. (2008). Constraints On Contact-Induced Linguistic Change, *Journal of language contact – THEMA 2 (2008) www. jlc-journal.org.* 57-90.

Johanson, L. (1998). Code-copying in Irano-Turkic. *Language Sciences* 20: 325–337.

Johanson, L. (2006). Turkic language contacts in a typology of code interaction. *Turkic Languages in Contact*, H. Boeschoten (Ed). Berlin: Harrassowitz Verlag. 4-26.

Johanson, L. (2008). Remodeling grammar: Copying, conventionalization, grammaticalization. *Language Contact and Contact Languages*, K. N. Siemund (Ed). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 61-79.

Matras, Y. (2009). *Language Contact*, Cambridge University Press.

Matras, Y. (2010). Contact, Convergence and Typology, *The Handbook of Language Contact,* Raymond Hickeys (Ed). Blackwell Publishings. 66-86.

Rendon, G. J. (2008). *Typological Constraints on Language Contact, Amerindian Languages In Contact With Spanish*, Faculteit der Geesteswetenschappen, Universiteit van Amsterdam.

Wei, L. (2007). 'Dimensions of Bilingualism,' *The Bilingualism Reader*, L. Wei (Ed).-2nd ed. Routledge. 1-23.